

**Dansk Dendrologisk Årsskrift
2015**

Dansk Dendrologisk Årsskrift

Udgivet af
DANSK DENDROLOGISK FORENING

Bind XXXII

Eget forlag · København
2015

DANSK DENDROLOGISK ÅRSSKRIFT 2015

Forside: Spidsløn (*Acer platanoides* L.). Med modne frugter i midten af oktober, lige inden høstfarverne sætter ind. Fot. Peter Friis Møller.

Redaktion: Jette Dahl Møller
Grafisk produktion: Leif Bolding
Tryk: ClausenGrafisk

© Dansk Dendrologisk Forening
Botanisk Have, Ø. Farimagsgade 2B, 1353 København K

ISSN 0416-6906

Indhold

Peter Günther: <i>Ekskursion til Bornholm d. 6.-7. sept. 2014</i>	7
Peter Hoffmann: <i>Ekskursion til Odenseområdet d. 12.-13. sept. 2015</i>	20
Formandsberetning for 2014. <i>Aflagt på generalforsamlingen d. 11. marts 2015</i>	28

EKSKURSION TIL BORNHOLM 6.-7. september 2014

Ekskursionsdeltagerne (26 ialt) mødtes fulde af forventning ved P-pladsen til Arboretet i Almindingen (Segen) i ualmindeligt strålende sommervejr.

Foreningens næstformand Peter Günther bød velkommen til deltagerne og præsenterede den lokale guide for ekskursionens to dage: Biolog og ornitolog Finn Hansen samt værten for ekskursionens punkter på Bornholms skovdistrikt (nu om dage kaldet: Naturstyrelsens Naturforvaltningsenhed, Bornholm) skovrider Søren Friese.

Første stop var ved et meget flot eksemplar af *Kalopanax septemtrilobus* (tidl. *pic-tus*), (omkreds 2,49 m.), som blev beundret

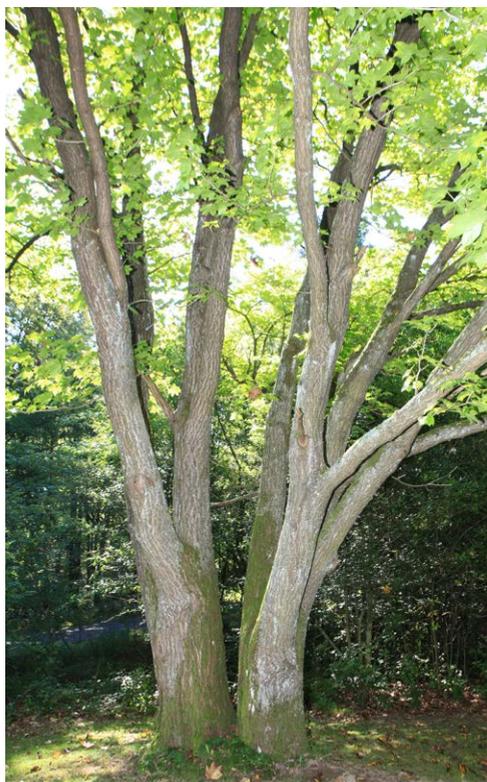

Fig. 1. *Kalopanax septemtrilobus*. Arboretet i Segen.

Fig. 2. Dagens første vært skovrider Søren Friese og vores guide på hele turen Finn Hansen (th)

på behørig vis før vi kom til Seiers Kompasrose, hvor Søren Friese bød deltagerne velkommen til skovdistriktet generelt og Arboretet i Segen i særdeleshed.

Historien bag Arboretet i Segen er stærkt knyttet til skovfoged A. F. Valdemar Seier (skovfoged på Segenhus 1916-46). Det nu 5 ha. store arboret blev i første omgang anlagt med 3½ ha. i tiden fra 1932 til 46 med hjælp og støtte fra Statens Forstlige Forsøgsvæsen, Arboretet i Hørsholm og især Arboretforstander Dr. agro D. Syrach Larsen. Valdemar Seiers idé var oprindeligt at samle planter fra samme breddegrad (55 grader nord, svarende til Bornholms beliggenhed), så de kunne blive præsenteret på samme sted. I den første halvdel af forrige århundrede var det almindeligt i dansk skovbrug, at have fokus på fremmede træsorter, som kunne have potentiale i dansk skovdyrking, f. eks. kan nævnes skovrider Just Holtens indretning af en lignende plante-

samling på Farum Skovdistrikt 1932-1952 (se artikel af Just Holten: Fileten, et dendrologisk anlæg ved Farum Lillevang, i Dansk Dendrologisk Forenings Årsskrift 1955).

Området omkring Segen nyder godt af mange af de kvaliteter, som kendetegner klimaet på Bornholm: milde vintre og lange sensommer med høje temperaturer, men derudover nyder Almindingen (og dermed arboretet i Segen) godt af en noget højere nedbørmængde end resten af det mere kystnære Bornholm.

Efter Valdemar Seiers tid forfaldt arboretet i 50'erne og 60'erne, selvom stedet med plantesamlingen var blevet et velbesøgt udflugtsmål for Bornholmerne. I 1980'erne var Lars Trolle og Per Ketil fra Bornholms Naturhistoriske Forening drivkraften bag en revitalisering, som bl. a. betød en udvidelse med 1½ ha., der især

blev tilplantet under Skovrider Tom Nielsen i samarbejde med Arboretforstander Dr. agro. Søren Ødum. Der blev plantet nogle sjældne arter af gran fra de sydkinesiske bjerge i provinsen Sichuan, hvor de vokser i skyzonen på regnrige skrånninger; et område med megen regn og tåge, som i mindre målestok findes igen i det centralbornholmske område. Disse gran-arter, der yderst sjældent bliver dyrket uden for Kina, er sendt som frø til Arboretet i Hørsholm fra det kinesiske forstakademi i 1980, og det var resultatet af en delegationsudvikling på det dendrologiske og forstmæssige område i årene 1974-76. I øvrigt blev der også udplantet træer indsamlet gennem Nordisk Arboretudvalgs ekspedition til Sydkorea og Japan i 1976.

Endelig indgik Bornholms distrikt et samarbejde omkring 2008 med biologi-

Fig. 3. Dendrologisk Forenings deltagere ved skovfoged Seiers kompasrose.

studerende Sanne Thuesen Nielsen, som registrerede plantesamlingen. Arbejdet mundede ud i opstilling af 17 informationstavler med beskrivelse af arboretets historie og omtale af de mest interessante træer ved udvalgte stiforløb. Bornholms Skovdistrikt har dertil opgraderet publikumsfaciliteterne i området (borde og bænke og broen over søen i arboretet).

Allerede Valdemar Seier sørgede for skiltning af mange af de indplantede træer, men mange af hans skilte er nu forsvundne eller står forkert.

Søren Friese valgte at give introduktionen til stedet ved skovfoged Valdemar Seiers kompasrose, som består af en lille stenhøj beklædt med sten fra bornholmske vandløb. Stenene er tydeligt formet af mange års vanderosion og netop disse sten tillægges overnaturlige egenskaber i den bornholmske folketro. Monumentet var formodentlig oprettet for at understrege ideen med at samle planter fra samme breddegrad på hele den nordlige halvkugle.

Søren Friese kunne måske ønske at benytte lejligheden til at tilkalde hjælp fra de overnaturlige magter, idet han kunne fremføre, at det blev sværere og sværere at skaffe driftsmidler til distriktets driftsopgaver.

På ekskursionsdagen kunne deltagerne konstatere, at arboretet var let tilgængeligt med græsslåning på de overordnede stier og de opsatte informationsplancher var tilgængelige.

Efter introduktionen bevægede vi os ud i arboretet og kunne finde følgende arter (nævnt i den rækkefølge vi mødte dem uret rundt fra kompasrosen):

Cornus controversa
Buxus sempervirens
Sorbus torminalis
Castanea sativa

Fig. 4. *Carya cordiformis*. Arboretet i Segen

Carya cordiformis

Fraxinus ornus

Alnus cordata, som der blev stillet spørgsmål ved, fordi den var et særligt småbladet individ.

Liriodendron tulipifera fra 1935 (omkreds 2,09 m.)

Sequoiadendron giganteum

Abies veitchii

Fig. 5. *Abies veitchii*. Arboretet i Segen

Quercus cerris

Taxus baccata (som lignende dens japanske fætter)

Betula ermanii

Amelanchier ovalis

Araucaria araucana

Fagus sylvatica var. *purpurea*

Tsuga diversifolia

Cercidiphyllum magnificum

Platanus x acerifolia

Efter besøget i Arboretet i Segen fortsatte turen gennem Almindingen til parkeringspladsen ved Ekkodalen.

Fig. 6. *Betula ermanii*. Arboretet i Segen

I tidsskriftet Fjælstaunijn nr. 2, 1986 beskriver Søren Ødum i en artikel, hvilke planter der blev udplantet i Segen i 1985, hvilket bl. a. var nogle af de uden for Kina yderst sjældent dyrkede arter:

Fra Sydkina:

Picea meyeri

Picea wilsonii

Picea purpurea

Picea crassifolia

Picea brachytyla

Picea likiangensis

Picea asperata

Abies squamata

Abies spectabilis

Fra Nordkina:

Picea koyamai

Abies nephrolepis

Fra Korea:

Abies holophylla

Abies koreana

Picea koraiensis

Fra Japan:

Picea glehnii

Thuja standishii

Chamaecyparis obtusa

Dertil kommer to partier sibirisk lærk. Det må komme an på en nøjere gennemgang af arealet om nogle af disse arter kan genfindes, hvilket kunne være spændende.

Her brød den dendrologiske debat ud i lys lue allerede inden vi var kommet væk fra parkeringspladsen, idet der i dennes nordlige hjørne stod en *Acer*. Diskussionen gik på, om det var en *Acer platanoides*, som var lidt afvigende på grund af det tynde jordlag over grundfjeldet, eller om det var en *Acer saccharum*. Fundet af mælkesaft i

Fig. 7. Ekskursionsdeltagerne bliver introduceret til Vinterege-skovtypen, der findes på den høje kant af Ekkodalen.

bladstilke burde have afgjort diskussionen til fordel for *Acer platanoides*, men selv da vi efter frokosten forlod stedet blussede diskussionen op igen blandt enkelte af ekskursionsdeltagerene.

Finn Hansen fortalte lidt om den naturlige træagtige vegetation ved Ekkodalen, den består bl. a. af Vintereg, Almene, Småbladet Lind og Tarmvridrøn.

På stien langs bunden af Ekkodalen passerede vi monumentet for præsten og vækkelsesprædikanten P. C. Tranberg, som huserede på sin missionsfærd på Bornholm i årene 1862-64.

Fra stien kunne vi se to eksemplarer af Tarmvridrøn på den modsatte stejle klippeside. Søren Friese fortalte, at den del af Almindingen, vi kunne se fra stien, var omfattet af Naturstyrelsens Naturskovsstrategi – urørt skov. Men at denne strategi nu blev udfordret af EU, idet en del af den bagvedliggende egeskov nu var blevet

udpeget til en bevaringsværdig naturtype (se nedenfor).

Herefter bevægede vi os op gennem Fuglesangsrenden, som er en 70 meter bred slugt, som istid mv. har eroderet, da den oprindeligt har været en basaltopfyldt sprække i det hårdere granitgrundfjeld. Fra turen op ad Fuglesangsrenden og tilbage mod nord for oven langs klippesiden blev noteret følgende arter:

Frangula alnus

Sorbus aucuparia

Quercus petraea

Prunus avium

Sorbus torminalis (allerede med flotte efterårsfarver)

Tilia cordata (skulle være der, men blev ikke observeret)

Søren Friese orienterede om skovens bevaringsstatus. På dette sted på Ekkodalens skråninger strækkende sig op mod

Jomfrubjerget og Christianshøj er skoven udlagt som urørt naturskov, som et led i Naturstyrelsens strategi om at 'fredede' en andel af statsskovene, men netop denne skovtype domineret af stilkeg er efterfølgende i henhold til et EU-direktiv blevet udpeget som en bevaringsværdig naturtype, naturtype 9170 (kaldet Vinteregeskove i østlige egne), som er karakteriseret ved at været domineret af vinter (især)- og stilkeg samt avnbøg, tarmvridrøn, småbladet lind og spidsløn. Denne skovtype findes også i Ulvshaleskoven på Møn. Udpegningen gør, at man alligevel ikke kan lade skoven henligge som urørt, fordi man nu har forpligtigelsen til at sikre skovtypens bevaringsstatus i henhold til EU's NATURA 2000 udpegning. Hvilket bl.a. betyder, at man er forpligtet til at fjerne uønsket

trævækst, som ikke 'hører til' naturtypen f.eks. gennem plukhugstdrift.

På vejen fortalte Søren Friese om Almindings historie, hvortil Hans Rømers (1770-1836) navn er stærkt tilknyttet. I slutningen af 1700-tallet var størstedelen af det centrale Bornholm nedgnavet af græssende kreaturer. Hele Højlyngen var med undtagelse af det centrale Almindingen blottet for trævækst og henlå som græsset udmark. I årene 1784-1810 lod staten hele udmarken opmåle, og arealet blev opgjort til 5076 ha., hvoraf 1536 alle-rede var blevet opdyrket, kun 170 ha. var dengang skovbevokset. Ved kgl. resolution af den 6. august år 1800 blev det besluttet at omgærde Almindingen efter forgæves at have gjort forsøg på at sælge den. Hans Rømer blev udnævnt som skovrider

Fig. 8. Den store Fuglekirsebær i skovridergårdens have. Rømersdal

(holzførster) og fik opgaven at omgærde og tilplante arealet påny. Hans Rømer stammede oprindeligt fra Bornholm, og da han søgte stillingen som skovrider, var han tilknyttet det Sjællandske Jægerkorps i Helsingør. Rømer måtte til sidst selv stå for arbejdet med at etablere stengærderne, da de lokale bønder var stærkt imod dette. Deres græsningsmuligheder blev jo frataget dem. I 1809 blev Hans Rømer færdig med etablering af gærdet omkring Almindingen, og han gennemførte nyplantninger med lærk, ædelgran, rødgran, birk, avnbøg og bøg. Som et stort kuriosum kan det nævnes, at i begyndelsen af 1800-tallet eksisterede der på hele Bornholm kun én stor bøg, som stod ved Melsted øst for Gudhjem.

På vej mod frokosten i det grønne gik turen ned i Ekkodalen igen og derfra til Skovridergården, Rømersdal, som også kunne fremvise et par dendrologiske perler.

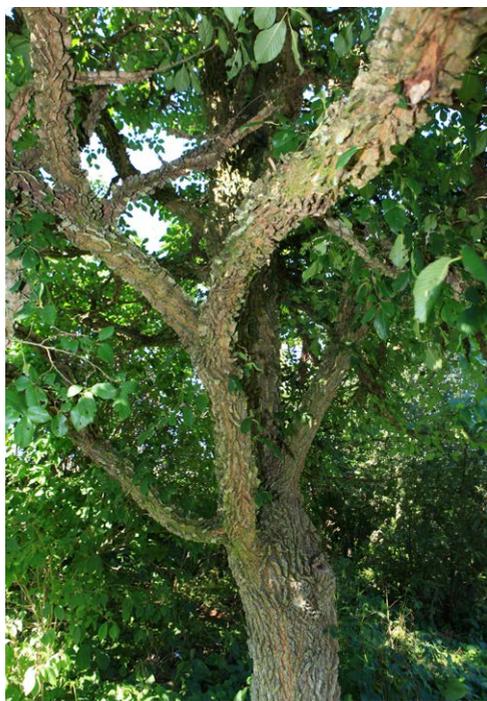

Fig. 9. Korkelm (*Ulmus minor* var. *suberosa*). Fuglesangshaven.

Hovedattraktionen var en gammel Fuglekirsebær, *Prunus avium* ca. 20 m. høj, som blev målt til ikke mindre end 3,84 meter i omkreds i 1,3 meters højde, desuden fremvistes en *Populus lasiocarpa*, Rabarberpoppe, *Phelodendron amurense*, Korktræ (1,74 meter i omkreds i 0,5 meters højde), *Cornus sanguinea*, *Juglans regia* og *Castanea sativa*, endelig sås en *Rosa moyesii* og en *Hamamelis* sp. før der blev gået målrettet til frokoststedet og frokosten kunne nydes i solen udendørs ved Ekkodalens parkeringsplads, hvor der var borde og bænke til det samme formål.

Efter frokost kørtes til den private Fuglesang have lidt uden for Svaneke og det blev klart, at ikke alle gps-systemer klarer udkantsdanmark lige godt (forskellig placering af husnummer i forhold til grunden).

Ved indgangen blev vi først mødt af en *Ligustrum delevyanum* og derefter af havens ejer og stifter, Else-Marie Knudsen. Først fik vi en kort introduktion til stedet, som er anlagt på et område kaldet Sorte Muld, karakteriseret ved en næringsrig lerjord med især en høj andel af fosfor.

Else-Marie førte os igennem den meget indholdsrige have, som overvejede fremstod med træer og buske. Til at begynde med kom vi forbi et ferskentræ, et figentræ (som især trives godt på Bornholm, hvor sommeren starter sent men samtidig holder ved langt ind i september). Haven viste sig snart at have et righoldigt sortiment af Paradisæbler. Vi kom også forbi en Pilebladet pære, *Pyrus salicifolia* med seriøse grentorne, der var en tjørn, *Crataegus monogyna* 'Stricta' og endnu en liguster: *Ligustrum quihoui*, en ikke særlig høj busk, som skulle have en overdådig blomstring.

Videre sås der Egebladet Avnbøg, *Carpinus betulus* 'Quercifolia', Asiatisk pære, *Pyrus pyrifolia* 'Kumo', Kejsertre,

Paulownia tomentosa en flot Korkelm med fint mørkegrønt løv, *Pyrus communis* 'Fastigiata', Snepære, *Pyrus nivalis*, *Maackia amurensis* en ærteblomstret sag fra Amurområdet, som navnet siger. *Ptelea trifoliata*, *Sorbus vilmorinii* med lyserøde frugter og koreansk røn *Sorbus commixta* 'Dodong' med de flotte efterårsfarver.

Vi så et paradisæbletræ med sent modnende røde frugter, *Malus* 'Red Sentinel' og frugterne hænger længe før de bliver spist af fuglene.

Vi mødte flere spændende rønnearter: *Sorbus kashmiriana* 'Kirsten Pink', *Sorbus sargentiana* med de megastore blomsterstande og kastaniefedtede knopper. Der var flere paradisæbletræer *Malus yunnanensis* v. *veitchii* med opret vækstform først opdaget af Rehder i Kina 1923. *Malus* hybrid 'Brandkjaer', *Malus* hybrid 'Makamik', *Malus xmicromalus* (med store frugter), *Malus sieboldii* 'Freja' med mørkerøde blade. *Malus sieboldii* 'Hobro', *Malus sieboldii* 'Hesse', *Malus* hybrid 'Gorgeous', *Malus* hybrid 'Hyslop' og *Malus xzumi* 'Golden Hornet'.

Af Bøge sås: *Fagus sylvatica* 'Purpurea tricolor', *Fagus sylvatica* 'Asplenifolia'. I øvrigt sås Rødbladet hæg, *Prunus padus* 'Colorata', *Acer negundo* i brogetbladet varietet, *Celtis occidentalis*, *Betula albosinensis*, *Rosa roxburghii*, *Betula pendula* 'Purpurea', *Liquidambar styraciflua*, *Prunus maackii*, *Acer griseum*, *Koelreuteria paniculata*, *Catalpa bignonioides* og *Castanea sativa* (plantet ved havens anlæg i 1997).

I kategorien stedsegrønne sås yderligere *Sciadopitys verticillata*, *Sequoiadendron giganteum*, *Araucaria araucana*, *Quercus ilex*, *Quercus xturneri* 'Pseudo-turneri' (*ilex x robur*)

Af Nordamerikanske løvfældende træer sås desuden *Chionanthus virginicus*, *Liriodendron tulipifera*, *Gymnocladus dioica*, Ken-

Fig. 10. Skud af *Sorbus sargentiana* med den typiske "kastaniefedtede" knop. Fuglesangshaven

Fig. 11. Kæmpe frugtstand på *Sorbus sargentiana*. Fuglesangshaven

tucky Coffeetree, *Carya ovata*, *Gleditsia triacanthos* og *Staphylea colchica*.

London plane, *Platanus xacerifolia*, træpæon, *Paeonia ludlowii*, *Morus alba*, *Quercus pontica*, *Fraxinus ornus*, *Quercus cerris* og fra Kina: planten Guldhorn, *Xanthoceras sorbifolium*, *Toona sinensis*, *Styrax japonica*, *Crataegus punctata* 'Aurea'.

Vi havde en forholdsvis hurtig gennemgang af planterne, men som det antydes, kan man bruge rigtig mange timer på stedet og med fordel også komme om

foråret for bl. a. at nyde alle de mange *Malus*-arters blomstring.

Else-Marie afsluttede vores besøg ved at fortælle (under kaffen og kagen) om den seneste forretningsmæssige udvikling: produktion af æblesnaps ud fra alle de mange paradisæbletræer.

Efter dette punkt blev kursen sat mod næste punkt, en privat have Strandlyst i Saltuna på vandsiden af landevejen Svaneke-Gudhjem. Haven var anlagt i begyndelsen af 1900-tallet og indeholdt få af de tilbageværende nu rigtigt store og flotte gamle træer: *Castanea sativa*, en Blodbøg (4,18 meter i omkreds i 1,3 meters højde), *Magnolia acuminata* (3,12 meter i omkreds, højde 22,4 m). 6 stk. *Acer campestre* og et fint lysthus (tidligere salteri) med havkig. Herfra gik det tilbage og over på den anden side af landevejen til Hvide Hus.

Efter at have krydset landevejen nåede vi til Hvide Hus, som udover at omfatte en meget interessant plantesamling også er en forretning med et stærkt irsk inspireret sortiment af bl.a. beklædning. Vi måtte ind gennem forretningen for at få adgang, som iøvrigt er gratis, til haveanlægget, som er påbegyndt omkring 1980, hvor de daværende ejere, der var meget haveinteresserede, tog planter med hjem fra forskellige haverejser.

Haven er anlagt, dels som en terrasse mellem forretningsbygningen og den bagvedliggende bolig, og dels også op ad en stejl skråning bag begge huse og omfatter dertil et større areal, der er inddraget til have/parkformål på et senere tidspunkt.

På terrassen stødte vi først på et Figen-træ, *Ficus carica*, allestedsnærværende ved bebyggelse i de nordøstlige kystbyer på Bornholm, men her var også Troldhassel, *Coryllus avellana* 'Contorta', Egebladet Hortensie, *Hydrangea quercifolia*,

Vinterlue, *Stranvaesia* eller *Photinia davidiana*, en kinesisk kvædeart, *Chaenomeles cathayensis*, Fuchsia, *Fuchsia magellanica* 'Alba', Koreagran (*Abies koreana*), Duetræ (*Davidia involucrata*), Himmelsk bambus (*Nandina domestica*), *Euonymus sachalinensis*, *Leucothoe (fontanesiana?)*, *Aesculus carnea*, *Leucostera formosa*, *Quercus rubra*, *Catalpa bignonioides*, *Cedrus atlantica*, *Akebia quinata*, *Clerodendron trichotomum*, *Paulownia tomentosa*, *Ptelea pinnata*, *Photinia serratifolia (serrulata)*, *Betula pendula purpurea*, *Quercus palustris*, *Pterocarpa fraxinifolia*, *Cryptomeria japonica* 'Cristata', *Liquidambar styraciflua*, *Acer shirasawanum* 'Aureum', *Arbutus unedo* (meget tilbagefrosset), *Cercis canadensis*, *Morus nigra* og *Ulmus minor* 'Jacqueline Hillier'. I havens vestskel stod en meget stor elm, tilsyneladende ubeskadiget af elmesygen, se herom nedenfor.

Som det fremgår, var der rigeligt at kigge på og bestemme, så det var svært at komme fra Hvide Hus, men det lykkedes, og alle kørte til Gudhjem, hvor indkvartering og aftensmad ventede fuldt fortjent.

Søndag den 7. september mødtes vi på parkeringspladsen ved Bornholms kunstmuseum i Rø. Her var vores meget vidende guide, Finn Hansen, i sit es og vi blev indført i rønnearternes genetiske smeltedigel omkring og på Helligdomsklipperne.

Ved stien på vej ned til Helligdomsklipperne noteredes en usædvanlig Bornholmsk røn, *Sorbus intermedia*, 2,95 m i omkreds 1,3 m over jorden, højde 12 m.

På Helligdomsklippen så vi de to arter: Almindelig Røn, *Sorbus aucuparia* og Klipperøn, *Sorbus rupicola*, som har levet side om side på de yderste klippefremspring lige så længe, der har været plantevækst på klipperne. Det nære selskab har afstedkommet

Fig. 12. *Sorbus rupicola* på den yderste forpost på Helligdomsklipperne

to yngledygtige afkom: Finsk røn, *Sorbus hybrida* og Bornholmsk/Selje røn, *Sorbus intermedia*. Ydermere fandtes også Tarmvrid røn, *Sorbus torminalis*.

Der kan læses mere om rønnene på Bornholm i Jens Peter Skovsgårds artikel i Dendrologisk Årsskrift 2013 bind 30 p. 6 -25.

Vi gik en kort tur ad kyststien mod Gudhjem, hvor vi fik indtryk af den øvrige vedplantevegetation bestående af Småbladet lind, *Tilia cordata*, Vintereg, *Quercus petraea* og en, nu på baggrund af elmesygens hærgen, temmelig decimeret bestand af skovelm, *Ulmus glabra*. Vi så, hvordan diabasgange, der forløber vinkelret på kysten har indflydelse på skovvegetationen. Diabasen har en større basemætningsgrad end den omgivende granit eller gnejs så vækstmediet bliver mere næringsrigt

og det betyder, at Ask, *Fraxinus excelsior*, Fuglekirsebær, *Prunus avium*, Skovelm, *Ulmus glabra*, Hassel, *Coryllus avellana* og Spidsløn, *Acer platanoides* bliver mere fremherskende. Undervækst består af Tjørn, *Crataegus* sp., vild Kaprifolie, *Lonicera periclymenum*, Dunet gedeblad, *Lonicera xylosteum*, Benved, *Euonymus europaeus* og ikke mindst Vedbend, *Hedera helix*.

Den indførte Ahorn, *Acer pseudoplatanus* og Dunbirken, *Betula pubescens* blander sig i artssammensætningen sammen med den Vilde æble, *Malus sylvestris*.

Ved Bornholmerpladsen gik turen tilbage ind i land til bilerne, som dog ikke skulle røres meget, førend vi nåede frem til næste stop: Døndalen.

Døndalen var indtil 1835 en del af det kongelige domæne, men blev herefter

Fig. 13. Ekskursionsdeltagerne samlet ved frokoststedet i Rø Plantage

overtaget af fire tilstødende gårdejere, herefter var området bl. a. udsat for stenbrudsaktivitet. Døndalen er i store områder karakteriseret ved issøler, som giver en meget leret skovbund med typiske muldbundsplanter som Ramsløg, Hvid, Blå og Gul anemone.

En af Døndalens ejere, Aksel Jensen, overtog i 1916 den sydøstlige del af Døndalen. Aksel Jensen var meget planteinteressert og han indplantede op mod 150 arter af inden- og udenlandsk oprindelse.

Døndalen blev i 1969 overtaget af Danmarks Naturfond, hvilket har betydet en stigende indsats hen imod at fjerne fremmede træarter fra området for at den naturlige skov primært bestående af Avnbøg kan få overtaget igen. Udover Avnbøg består den naturlige skov af Birk, Elm, Fuglekirsebær, Hassel, Ask, Bøg og i de

lave områder Rødel. Bøg, *Fagus sylvatica* fra 1870 har opnået en højde på mere end 30 meter.

Det mest spændende område ud fra et træmæssigt synspunkt er Aksel Jensens gamle planteskole fra ca. 1920. Det var også ekskursionens første mål på lokaliteten. Her var der *Thuja plicata*, *Quercus rubra*, *Metasequoia glyptostroboides*, *Castanea sativa*, *Tilia platyphyllos*, *Cunninghamia lanceolata* (hun-plante), *Chamaecyparis lawsoniana*, *Viburnum betuloides* og *Chamaecyparis pisifera*.

Desværre blev der ledt forgæves efter et eksemplar af Japansk Korktræ, *Phelodendron japonica*. Der blev fundet et stød med gult kambium, som kunne være der, hvor træet havde stået og i en kvasbunke ved indgang til Døndalen fandtes en stamme som kunne være det eftersøgte træ, som

måtte formodes at være faldet for Naturfondens opgør mod tidligere eksot-indplantninger.

Yderligere fandtes *Berberis thunbergii*, *Zelkova serrata*, *Sorbus torminalis*, *Abies grandis*, *Sequoiadendron giganteum* med en diameter på 0,81 m. i 1,3 meters højde, *Cryptomeria japonica*, *Tsuga canadensis* og en *Larix* sp., *Tsuga heterophylla*, *Picea sitchensis*, *Pseudotsuga menziesii* (med en diameter på 0,84 m.), *Abies alba*. *Abies concolor* kunne ikke genfindes.

Efter det træmæssige højdepunkt gik turen ind til bunden af dalen, hvor selskabet blev belønnet med Døndalens brusede vandfald under en bestand af Bøg, Avnbøg og Elm.

Da picnic-bordene ved parkeringspladsen til Døndalen var overfyldte, besluttede turledelsen, at vi skulle køre til Rø Plantage, hvor en solbeskinnet lysning i skoven ned mod Søndre Borgedal sø var et godt bytte. Madpakken fra hotellet blev nydt i fulde drag midt i naturen.

Efter frokost gik turen mod dagens næstsidste punkt: Haven ved Bolsterbjerg traktørsted.

Her mødtes vi af endnu et højdepunkt på turen. Bolsterbjerg er også kaldet "Julius Hans Håwâ". Haven blev anlagt af plantør Olaus Julius Hansen i år 1882. På det tidspunkt var Bolsterbjerg plantør-bolig for Nyker sogn, hvor Julius Hansen var ansat.

I 1882 var hele området omkring det 129 m.o.h. høje Bolsterbjerg et lyngklædt bakket terræn gennemfuret af de gamle hulveje, som endnu kan ses i skoven.

Der lå et hus som plantøren kunne flytte ind i, da han fik stillingen.

Julius Hansen plantede mange forskellige blomster, buske og træer fra store dele af verden.

Efter en brand i 1911 bygger Julius

Hansen den første restaurant Bolsterbjerg. Omkring midt i 60'erne sker der nogle ejerskifter frem til 1977, hvor hverken have, restaurant eller bygninger bliver vedligeholdt.

I haven beundredes et Tulipantræ, *Liriodendron tulipifera*, en opmåling viste 2,83 meter i omkreds i 1,3 meters højde, højde 24 m. I haven fandtes yderligere *Quercus rubra* (omkreds 3,39 i 1,3 meters højde, højde 24 m), *Chamaecyparis lawsoniana*, *Fraxinus ornus*, *Ostrya virginiana* (2,25 meter i omkreds i 1,3 meters højde), *Quercus cerris* (omkreds 3,67 i 1,3 meters højde), *Araucaria araucana*, *Cunninghamia lanceolata* (omkreds 0,96 m i 1,3 meters højde, højde 15 m), *Taxus cuspidata* (?), *Staphylea pinnata*, *Chamaecyparis pisifera*, *Abies pinsapo* (omkreds 1,98 i 1,3 meters højde, 22 meter høj), *Acer campestre*, *Aesculus parviflora*, *Magnolia soulangeana*, *Pinus ponderosa* (omkreds 1,92 m i 1,3 meters højde), *Picea excelsa* (26 meter høj), *Castanea sativa* (omkreds 3,90 i 1,3 meters højde, højde 26,9 m), *Thujopsis dolabrata*, *Picea orientalis*, *Torreya californica*, *Carpinus betulus*, *Fagus sylvatica* 'Purplea', *Tilia platyphyllos*, *Acer pseudoplatanus*, *Abies veitchii*, *Prunus lusitanica*, *Chamaecyparis pisifera* 'Plumosa', *Picea omorika*, Sukkertop gran *Picea glauca* 'Conica'.

På restaurant Bolsterbjerg afsluttedes besøget med kaffe og kage og udsigt til havens træsamling. Efter endnu et spændende besøgsmaal fortsatte turen til det nært beliggende Christianshøj midt i Almindingen, hvor endnu en facet af Bornholms rige dendrologiske udbud blev føjet til deltagerens oplevelse.

Christianshøj, som er et gammelt udflugtssted ligger midt i den gamle oprindelige Alminding præget af den naturlige løvskov, som vi allerede fik set den sydlige udkant af ved Ekkodalen dagen før.

Fig. 14. *Torreya californica*. Bolsterbjerg

Finn Hansen kom med en meget billedlig fortælling over Christianshøj kroens placering. Der var engang to Jomfrubjerge i Almindingen – det Nordre og det Søndre, og midt imellem disse lå Kavalergangen. Christianshøj ligger på det oprindelige Sdr. Jomfrubjerg, som efter prins Christian Frederiks deltagelse i en stor fest i skoven den 21. juli 1824 kom til at hedde Christianshøj. Dette prinsebesøg blev også anledningen til opførelsen af Christianshøjkroen, idet skovrider Hans Rømer til festen opførte en træpavillon, der allerede året efter blev erstattet af en grundmuret bygning, som står den dag i dag som den ældste del af Christianshøjkroen. Rømer opførte pavillonen for egen regning, men ved hans død i 1836, solgte hans enke den til staten.

Turen gik fra Christianshøjkroen til fods til området Rømers Minde lidt syd derfor. I første omgang så og hørte vi om

de 400 årige gamle ege som vokser i området ved Christianshøj. En særlig episode fik speciel bevågenhed af vores guide, som med stor ildhu og forurettelse fortalte om, hvordan et af de gamle egetræer var blevet fældet på trods af fredningen.

Rømers Minde er særlig mindelund til ære for Bornholms første skovrider Hans Rømer for at påskønne hans indsats for skovrejsningen. Fra at have været ildeset i starten fik alle efterhånden øje for, at Hans Rømers livsindsats havde tilført Bornholm nye og vigtige værdier dels af lokal-økonomisk og ikke mindst af rekreativ værdi for turisme og lokalbefolkning. I 1893 rejstes mindet af en taknemmelig efterslægt, som dog først anerkendte hans indsats 57 år efter hans død i 1836.

Rømers Minde er etableret i den gamle planteskole, som Hans Rømer etablerede for at opformere skovtræer til Højlyngens tilplantning, efter at arealet var blevet

omgivet af stendiger. Rømers Minde består af et stort græsareal med 27 solitære gamle træer i spredt formation. Der stod en Kæmpethuja, *Thuja plicata* og 22 Egetræer, 3 Avnbøge og 1 Ahorn.

Før vi returnerede til Christianshøj ad skovvejen mod Lilleborg, så vi det i 1805 opførte lille planteskolehus, som efter en brand nu er genopført i oprindeligt udseende. Langs skovvejen ud for Rømers Minde så vi en statelig række af Kæmpethuja (20 stk. i alt).

Ved landevejen mellem Rønne og Svaneke så vi ekskursionens sidste overraskelse, idet Finn Hansen løftede låget af en afvandingsbrønd og foreviste et nyt levested for den sjældne Grotteedderkop, som ellers er at finde i brændingszonen i grotter langs den klippefyldte nordkyst.

Således mætte af indtryk nåede vi tilbage til parkeringspladsen ved Christianshøj, hvor turens arrangør, foreningens sekretær Peter Hoffmann, med rosende ord og en erkendtlighed takkede vores endog meget kompetente guide Finn Hansen, hvis kærlighed til Bornholm og alle de bornholmske lokaliteter skinnede tydeligt igennem hans fortællinger og ildhu ved de enkelte ekskursionspunkter. Alt i alt en mindeværdig tur med megen information om Bornholms formåen som trælokalitet. Referenten skal afslutte med at henvise til Finn Hansens hjemmeside ”367 ture på Bornholm” (www.367ture.dk), hvor man kan finde en del af de besøgte lokaliteter beskrevet, såfremt man har fået lyst til på egen hånd at opsøge de besøgte lokaliteter.

Peter Günther

EKSKURSION TIL ODENSEOMRÅDET

12.-13. september 2015

Dansk Dendrologisk Forenings næstformand Peter Günther havde tilrettelagt en ekskursion med hele syv besøgsmaal i Odense og nærmeste omegn i weekenden 12.-13. september 2015.

Ca. 20 medlemmer mødte frem ved **Kulturbotanisk Have** i den østlige del af Odense, hvor Bo Seidelin Hune, landskabsarkitekt ansat i Odense kommune, fungerede som gruppens omviser. Kulturbotanisk Have, der ligger på et skrånende område ned mod Odense å lidt gemt bag et kolonihaveområde, blev startet i 1948 af en entusiastisk lærer Arne Emdal, hvor eleverne i Odenses skoler kunne få undervisning i botanik og havebrug. Senere overgik haven fra Odense skolevæsen til Odense Kommunes Parkafdeling, og den har nu til formål at give borgerne ideer til deres haver og at fungere som et rekreativt område, hvor borgerne kan tage på søndagstur med madkurven. Haven kræver en ret intensiv pleje, den klares af 1-2 gode gartnere, og der anvendes ikke sprøjtemidler i haven. Nordea fondsmidler har for nylig været benyttet til at skabe legepladser nede langs åen og til at bygge ramper til brug for kanosejlads.

Ved rundgangen så vi arter af løn, bl.a. *Acer cappadocicum* subsp. *lobelii*, *A. negundo* og en *A. rubrum* allerede delvist i flammende efterårsfarver, en lille samling af eg, som trods en noget fugtig vokseplads tilsyneladende trivedes, f.eks. *Quercus* x *hispanica*, *Q. imbricaria*, *Q. dentata*, *Q. pontica* og et åbenbart hårdført eksemplar af steneg, *Q. ilex*. *Morus alba*, *Crataegus prunifolia*, *Pinus heldreichii* (syn. *P. leucodermis*), *Alnus* x *spaethii* og *A. firma* var andre arter, vi passerede på vej ned mod den omfattende samling af birkearter, som bl.a.

Fig. 1. Foreningens formand Niels Juhl Bundgaard Jensen gør sig notater om *Betula utilis*. Kulturbotanisk Have, Odense.

rummede *Betula ermanii*, *B. obscura*, *B. platyphylla* var. *mandshurica*, *B. alleghaniensis*, *B. grossa*, *B. maximowicziana* samt en kobberbirk stammende fra Aksel Olsens planteskole, denne art betegnedes tidligere *B. albosinensis* var. *septentrionalis*, men nu er det videnskabelige navn *B. utilis* (fig.1).

Videre ud langs åen, hvor en del grene og kvas viste, at området for nylig havde været oversvømmet, så vi *Metasequoia glyptostroboides*, vandgran. På tilbagevejen op mod udgangen stod et flot eksemplar af *Taxodium distichum*, sumpcypres, med tydelige rodknæ, i samme område så vi *Hydrangea quercifolia*, de nært beslægtede *Magnolia officinalis* og *M. obovata*, arter af *Cornus*, *Thuja occidentalis* 'Filifera', *Idesia polycarpa*, *Cercis siliquastrum* og *Acer shirawanum*, hvor vi fik repeteret, at den har opretstående frugter i modsætning til *A. japonicum*.

Næste besøgsmaal var **Hollufgård** i den sydlige udkant af Odense, hvor vi

mødte forstkandidat Birgit Bjerre Laursen fra Odense Kommune Park og Vej. Hollufgård blev overtaget af Odense Kommune i 1979, og blev indrettet som museum. Driften blev efterhånden en uoverkommelig opgave for kommunen, det meste af bygningsmassen er solgt, blandt andet til et arkitektfirma, og der er også indrettet et genoptræningscenter. Men parken hører stadig til kommunen, meget er relativt nyplantet, og i tilknytning ligger Glisholmskoven, som er temmelig naturpræget, den har mest karakter af et stenalderlandskab. Vi kom gennem en staudehave, hvor man lader frøstandene stå om vinteren, og i et område særligt udlagt til brug

for genoptræningen var plantet *Juglans nigra*. En trestammet *Tilia mongolica* blev bemærket, og en del velvoksne *Platanus* x *acerifolia*. De fleste i gruppen tog turen op på sneglehøjen, og senere kom vi forbi *Mespilus germanica*, *Cydonia oblonga*, *Quercus palustris*, *Fraxinus americana* og *Quercus cerris*, frynseeg, netop med frynser på frugterne. Parkens nordøstlige afgrænsning var et stengærde af groft tilhugne sten, lige uden for stod store *Aesculus hippocastanum* i en flere hundrede meter lang række med 3-4 meter mellem hvert træ.

Vi kom forbi en lille gruppe af brogetbladede ask, vistnok *Fraxinus pennsylvanica*, hvor træerne var skabt ved podning i brysthøjde (fig. 2), inden vi gik ind den nyligt anlagte skovhave. Denne var skabt ved at udtynde et område med blandingskov, hvor asketræerne var fjernet p.g.a. asketoptørre, og hvor halvdelen af de andre træer tillige var fældet, tømmer fra disse var nu opstallet i kunstnerisk udformede stakke. De tilbageværende træer stod så som overstandere over de mere eller mindre eksotiske arter, der tydeligvis var brugt et anseeligt beløb på at anskaffe, f.eks. *Stewartia pseudocamellia* og *Abies koreana* 'Sämling'.

Vi spiste vores medbragte madpakker i parken, og tog så videre til den relativt nærliggende **Bramstrupparken**, hvor også Birgit Bjerre Laursen viste om. Denne park ligger som et langstrakt område i et boligkvarter, anlagt i 1960'erne med plæner og grupper af træer og buske, men vel nok alt i alt med et lidt ensformigt præg. Af træer og buske noteredes bl.a. *Betula nigra*, *Cornus kousa* med frugter, *Diervilla sessilifolia*, *Acer negundo*, *Rubus odoratus*, *Quercus frainetto*, *Betula utilis*, bredt voksende med forgrening tæt ved jorden, *Liquidambar styraciflua*, *Phellodendron amurense*, *Parrotia persica*, og endelig *Corylus colurna*, tyrkisk hassel med

Fig. 2. Brogetbladet form af vistnok *Fraxinus pennsylvanica*, podning i brysthøjde. Hollufgård.

Fig. 3. Jørgen Olsen og Arne Vagn Jakobsen foran *Corylus colurna*. Bramstrupparken, Odense.

Fig. 4. Udtyndinger i havens nedre afsnit diskuteres, i midten ejeren Caroline Spottiswoode Rasmussen.

den karakteristiske kegleformede habitus (fig. 3), og hvor de mange dekorative frugter måske blev det mest mindeværdige for deltagerne. I en privat parcelhave grænsende op til parken sås også en del usædvanlige planter, herunder *Davidia involucrata* og *Koelreuteria paniculata*, vi burde måske have lagt en af foreningens hvervefoldere i postkassen.

Dagens sidste besøgsmaal var en **privat have** i Odenses velhaverkvarter Hundstrup. Ejendommen var for relativt nyligt overtaget af Caroline Spottiswoode Rasmussen, og hun havde inviteret os til at gennemgå haven, som lå smukt skrånende ned mod Odense å, på den modsatte side heraf gik zebraer i Odense Zoo. Den tidligere, nu afdøde ejer havde indplantet et væld af sjældne planter, en stor del faktisk fra Arne Vagn Jakobsens planteskole i Glamsbjerg, og den nuværende ejer ville nu gerne vide lidt om, hvilke arter, der var tale om, og også have nogle råd til pleje af haven. En af deltagerne havde medbragt en mindre forsyning af sløjfeetiketter, og referenten fik noteret en hel del navne på disse, som så blev sat på træer og buske, til gengæld blev der så ikke noteret så mange navne i notesbogen! Men det kan nævnes, at der øverst i haven sås en ret stor *Araucaria araucana*, abetræ, som klarede sig så fint i dette ret lune bymiljø, endvidere den gulbladede trompetkrone, *Catalpa bignonioides* 'Aurea', *Gymnocladus dioica*, *Cercidiphyllum japonicum* 'Pendula', *Acer rufinerve*, *Gleditsia triacanthos*, *Calycedrus decurrens*, og så x *Chitalpa tashkentensis*, denne ejendommelige slægtshybrid mellem de to nordamerikanske arter *Catalpa bignonioides* og *Chilopsis linearis* opstod, som hybrid-epitetet refererer til, første gang i en botanisk have i Tashkent i Centralasien.

Det måtte konstateres, at for at redde de mest værdifulde af planterne i haven

var en vis udtynding i de lidt mindre værdifulde påkrævet, og ejeren fik af deltagerne nogle, muligvis noget divergerende råd i denne retning (fig. 4).

Næste morgen mødtes vi på den tidligere **A.M. Jensens Planteskole**, som ligger ved Holmstrup lidt sydvest for Odense. Vi blev mødt af Ira og Sofus, medlemmer af det terapeutiske og spirituelle bofællesskab Solens Hjerter, som har haft området i nu ca. 20 år. Vi blev budt på kaffe og hjemmebagte boller, mens vi fik nogle informationer om stedet, som blev drevet som planteskole frem til 1980, men de ca. 200 tønder land produktionsjord

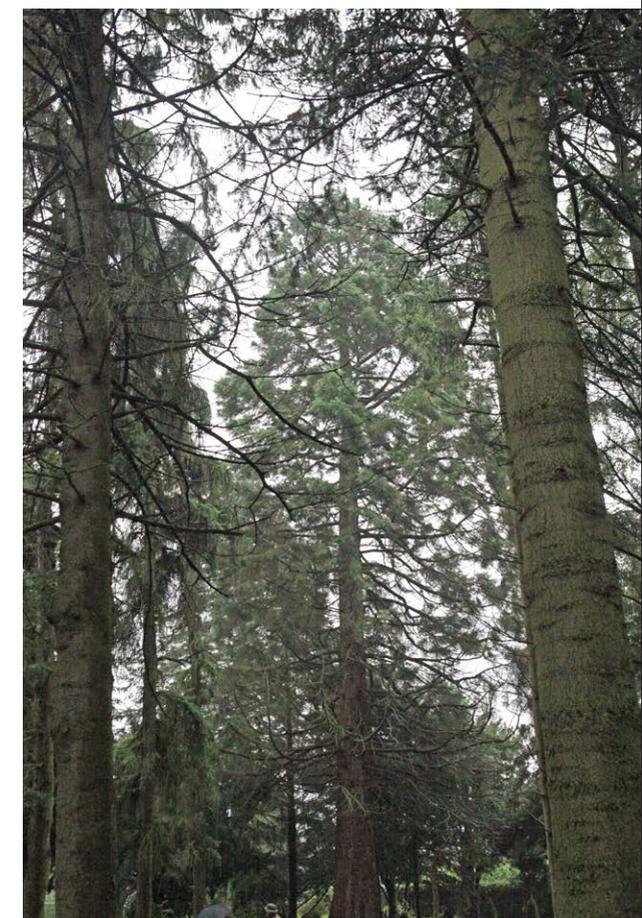

Fig. 5. *Sequoiadendron giganteum* (omkreds 4,37 m og højde 25,5 m) og andre høje nåletræer. A.M. Jensens gamle planteskole, Holmstrup.

Fig. 6. Erik Vind foran den fredede og restaurerede pavillon "Tankefuld". Sanderumgård.

er for længst frasolgt. En gang månedligt holdes der åbent i planteskolens tidligere fremvisningshave, der er ikke skiltet, men der foreligger en del registreringer, som det var ønsket at få suppleret og verificeret. Der har i de senere år været en del stormskader, og i alt 28 træer har det været nødvendigt at fjerne. En stor *Aesculus hippocastanum* så rigtig friskgrøn ud her i september, det skyldtes nok, at man omhyggeligt opsamlede alle nedfaldne blade fra træet, så minérmøllet holdtes nede. Vi så bl.a. *Populus wilsonii*, *P. x canadensis* (syn. *P. serotina*), *Syringa reticulata* subsp. *amurensis* og *Betula utilis*, men ellers var den tidligere fremvisningshave mest præget af nåletræer, f.eks. *Sequoiadendron giganteum* (fig. 5), *Tsuga diversifolia*, *Abies firma*, *A. alba* (syn. *A. nobilis*) og *A. pinsapo*, *Torreya nucifera*, og selvfølgelig *Thuja occidentalis* 'Holmstrup'. De mange træer stod efterhånden temmelig tæt og gav haven et lidt dystert

præg, så en vis tynding blev tilrådet, f.eks. under kyndig vejledning fra Arne Vagn Jakobsen, som deltog i turen, og som havde arbejdet i planteskolen i sine unge år, han havde blandt andet udført stenarbejdet i fremvisningshaven.

En brogetbladet *Castanea sativa* var ved at returnere til normalform, endvidere sås en nyplantet *Clerodendron bungei*, den er dog næppe hårdfør. På den umådeligt velpassede græsplæne under en imponerende *Styphnolobium japonicum*, padodetræ, førhen *Sophora japonica*, overrakte vi en lille plantegave til bofællesskabet, og vi følte os meget overbeviste om, at der virkelig ville blive draget omsorg for den i fremtiden.

Dernæst tog vi mod øst til **Sanderumgård**, hvor vi i den tidligere herskabsstald blev fortalt om stedets historie af ejeren Erik Vind. Sanderumgård drives som landbrug med produktion af spisekartofler, juletræer og græsfrø, de nuværende

bygninger er opført i 1870'erne i en nyklassicistisk stil. Hjemmeside: www.sanderumgaard.dk

Anlæggelsen af den haven blev påbegyndt af Johan Bülow i 1793, og var ikke afsluttet ved hans død i 1828. Haven blev anlagt i en ellesump, og fremstod som en romantisk vandhave med i alt ca. 2 km kanaler, som man kunne sejle på, og der blev opført i alt 13 pavilloner i haven, hvoraf to er bevaret og fredet (fig. 6). Haven blev et mekka for kunst og kultur, og gæstedes af Eckersberg, Thorvaldsen og andre af tidens koryfæer. Efterhånden forfaldt haven, men under de nuværende ejere er påbegyndt et nærmest uoverkommeligt og meget bekosteligt arbejde støttet af fondsmidler, bl.a. fra Realdania, med renovering af haven, hvor optegnelser over plantningerne i Bülow's bevarede dagbøger benyttes, men i det hele taget er havens tidligere udseende meget veldokumenteret. Arbejdet med at passe haven udføres af ejerne, en gartner på halv tid, en gruppe frivillige, der mødes hver tirsdag, samt af en gruppe retarderede, som kommer hver onsdag.

Under den noget regnfulde vandring i haven, passerede vi et indsatsområde med en del ask, nogle var noget angrebet af asketoptørre, andre slet ikke, på en fugleø var plantet nogle *Cornus controversa*. Der noteredes *Betula pendula* 'Youngii', *Metasequoia glyptostroboides* 'Gold Rush', *Mespilus germanica*, *Acer tataricum* subsp. *ginnala* og *A. cissilifolium*. Den måske største dendrologiske seværdighed var resterne af en meget stor flerstammet elm, muligvis flere sammenplantede, et skønt træ beskrevet og afbildet helt tilbage i 1800-tallet, men nu dræbt af elmesygen.

Vi overrakte en plantegave til Erik Vind, og spiste vores frokost under et halvtag ved den tidligere smedje, som nu er indrettet til besøgscenter.

Nogle kørte så over den nærliggende landsby Davinde for på bystævnet at se lindetræet, klippet som en kæmpemæssig flødebolle, givet af Johan Bülow i 1816 som gave til byen. Lidt senere var alle igen samlet, nu på turens sidste besøgsmaal, nemlig **Westergaards Planteskole** ved Rynkeby. Lars Westergaard fortalte med entusiasme om familievirksomheden, hvis hovedformål er økologisk udvikling og opformering af træer og buske med spiselige frugter, firmaets undertitel er netop "Det Spiselige Landskab". Hjemmeside: www.westergaards.dk.

Vi så forskellige typer af forsøg på at skabe hasseltræer med god, enstammet vækst og med store spiselige frugter, f.eks. *Corylus avellana*, almindelig hassel podet på *C. colurna*, tyrkisk hassel, og krydsninger af de to arter. Endvidere så vi *Castanea sativa*, *Juglans nigra* 'Laciniata', *Asimina triloba*, pawpaw med nogle få frugter, de ligner små blålige meloner (fig. 7), *Morus alba*, arter af *Elaeagnus*, en krydsning

Fig. 7. *Asimina triloba* med frugter. Westergaards Planteskole.

mellem *Sorbus* og *Aronia*, og *Amelanchier alnifolia* med meget velsmagende bær. Der var *Hippophae rhamnoides*, en meget robust sort af *Prunus dulcis*, mandel, ferskentræer for åben himmel, de var nok derfor uden blæresyge samt sorter af *Juglans ailanthoides* med særligt tydeligt hjerteformede nødder, ”*J. cordiformis*”, hjertenød, et karakteristikum, man bevarer med podninger, ved frøformering risikerer man, at afkommet ikke får hjerteformede nødder. I forhold til almindelige valnødder er hjertenødder mere besværlige at rengøre, men de er nemmere at knække, så man får hele nøddekerne, de har en lidt mildere og sødere smag end almindelige valnødder, og de kan holde sig i årevis uden at blive harske.

Et mindre område var tilplantet med sorter af *Corylus*, desværre blev træerne skadede ved at vildsvin åd barken. Der blev opformeret *Morus nigra*, hvilket var lidt vanskeligt, Lars Westergaard fortalte, at han benyttede mikrostiklinger, som han fik leveret. Der blev også, trods den

manglende spiselighed, dyrket masurbirk. I et drivhus stod resultatet af et større projekt med at finde gode sorter af figen, og der var også andre mere eller mindre kuriøse ting.

Vi afsluttede besøget med at overrække et par ”spiselige” plantegaver, som så blev en tilføjelse til Lars Westergaards store sortiment, nemlig *Hovenia dulcis* og *Debregeasia edulis*, og en del af deltagerne brugte lejligheden til at udvide det hjemlige sortiment af planter med spiselige frugter.

Det blev en vellykket tur, hvor formanden for Dansk Dendrologisk Forening Niels Juhl Bundgaard Jensen på deltagerne vegne takkede Peter Günther for en veltilrettelagt tur, igen kunne deltagerne glæde sig, og vel også overraskes, over, at der er så mange dendrologisk interessante udflugtsmål at finde inden for et relativt lille geografisk område.

Tak til Hans Erik Lund for at stille sit billedmateriale til rådighed for dette referat.

Peter Hoffmann

Modstående side: Medlemmer af Dansk Dendrologisk Forening, herunder den halve bestyrelse, foran *Fraxinus americana*. Hollufgård.

FORMANDSBERETNING FOR 2014

aflagt på generalforsamlingen den 11. marts 2015

Bestyrelsen har i 2014 beskæftiget sig med følgende hovedemner.

- Træregisteret
- Årsskriftet
- Hjemmesiden
- Vådbundsarboretet i Silkeborg
- Opbakning og støtte til Viborg kommune i forbindelse med deres jubilæum og restaurering af Forstbotanisk Have i Viborg
- Årets og de kommende års ekskursioner og foredrag
- Fremtiden for Fonden for Træer og Miljø

Træregisteret er stadigvæk et fokusområde for Hans Erik Lund, om end der ikke er blevet så meget tid til dette arbejde, idet Fonden for Træer og Miljø tager meget af Hans Eriks tid. Der kommer til stadighed henvendelser fra borgere, som melder for dem interessante træer ind til registeret. Samtidig har der været interesse fra Naturstyrelsen for at måtte anvende de optegnelser, som vi har i vort register til biodiversitets formål. Det har vi sagt ja til. Foreningen håber stadig på, at der bliver tid til at gå lidt mere i dybden med en del af de henvendelser, som kommer ind, men det er en tidrøvende opgave for Hans Erik, at få målt træerne op og lagt ind i registeret. På et tidspunkt skulle vi gerne blive i stand til at lave en bog med interessante "Champion trees" ligesom man har i en del andre lande.

Årsskriftet 2014 bliver endnu engang sent færdigt, men det skyldes, at vi denne gang forsøger at udgive årsskriftet som et fælles skrift mellem Fonden for Træer og Miljø. Vi mangler stof til vort årsskrift og

det gør fonden også, men ved at lægge indhold og penge sammen, kan der forhåbentlig skabes et smukt årsskrift, som begge foreninger kan være tjent med at stå sammen om.

Hjemmesiden fungerer fortrinlig med Leif Bolding som en sikker og hurtig ankermand, så hvis der mangler noget på hjemmesiden, så skyldes det ikke Leif, men at vi andre forsømmer at give ham stof nok og stof i tide.

Vådbundsarboretet i Silkeborg. Arbejdet er helt afsluttet for foreningens vedkommende, men Naturstyrelsen ønsker i forlængelse af projektet, at der gennemføres en detaljeret artsgennemgang og en mere omfattende skiltning. Den er nu gennemført ved hjælp af Arne Vagn Jakobsen. Nu resterer der blot en gennemgang og tynding af bevoksningerne, så enkelt-individerne kan udvikle sig bedre.

Forstbotanisk Have i Viborg. Her har foreningen også været aktiv og fået Arne Vagn Jakobsen til at gennemgå beplantningerne og komme med forslag til nyetableringer i forbindelse med fejringen af 100 års jubilæet for haven. Jubilæet blev gennemført med succes.

ÅRETS EKSKURSIONER OG FOREDRAG

Lørdag den 15. marts 2014: Podedag i Silkeborg med Anne Marie Lund Pedersen

Anne Marie gennemførte et fint podedkursus med en god blanding af teori og

praksis og der var et pænt deltagerantal, som fik en god og lærerig dag. Der er en del frugttræer og andre podede træer på vej i haverne i det midtjyske på baggrund af dagen.

Onsdag den 26. marts 2014 afholdtes foreningens ordinære generalforsamling som sædvanlig på Skov- og Landskab, Rolighedsvej 23, 1958 Frederiksberg C.

Der var en god tilslutning til generalforsamlingen og efter denne var der en introduktion til en mulig kommende udlandstur til Korea fra en repræsentant for det svenske rejsebureau, som tidligere havde stået for at arrangere en tilsvarende tur for den finske Dendrologiske Forening. Desværre levede præsentationen ikke helt op til vore ønsker til pris og indhold, så arrangementet er sat på stand by for evt. yderligere afklaring, men lige nu arbejdes der i stedet med et alternativ til Italien som erstatning for turen til Korea. Erstatningsturen planlægges gennemført i 2016.

Lørdag den 31. maj 2014. Ekskursion til Sydsjælland (Næstved-egnen)

Turen var arrangeret af Vibo Jensen og Vibeke Poulsen og det blev en meget fin og hyggelig dag selv om medspillet fra Herlufsholm var begrænset. Ved egen hjælp fik vi set Herlufholms Pinetum og senere museet på skolen, som har en ganske enestående samling af sjældne naturhistoriske genstande. Efterfølgende fik vi også et kig ind i kirken, hvorefter vi kørte til Vibo Jensen ejendom og have, hvor vi indtog vores medbragte mad og så den store og spændende indrettede have med en række interessante arter. Derefter kørte vi til Vibeke Poulsens Have og så de utroligt mange arter, som det er lykkedes Vibeke at skaffe plads til i den tæt pakkede have. Meget spændende og man mærkede tydeligt, at

her var der en person med grønne fingre, der kan få næsten alt til at gro.

En god dag sluttede med et hyggeligt aftensmåltid i Vibo's Have.

Lørdag den 6. og søndag den 7. september 2014: Ekskursion til Bornholm

Turen blev arrangeret og ledet af Peter Hoffmann og det blev en rigtig god tur med mange deltagere.

Ved foreningens julemøde blev der givet et fyldigt referat og en billedgennemgang af turens højdepunkter. Peter Günther udarbejder referat fra turen til Årsskriftet.

Søndag den 5. oktober 2015: Ekskursion til Assistens Kirkegård i København

Ekskursionen var tilrettelagt af Gunnar Thalberg. Deltagerantallet kender jeg ikke, da jeg ikke var med.

Det forlyder, at det var et vellykket arrangement, men det kan Gunnar supplere indholdsmæssigt på.

Julemødet i december måned. Mødet måtte desværre flyttes til den 19. januar 2015, da der manglede den nødvendige indholdsmæssige afklaring forud for mødet i december.

Julemødet blev på traditionel vis med lidt godt at spise afholdt med ca. 30 deltagere på Rolighedsvej 23. Peter Günther fortalte om turen til Bornholm på baggrund af en masse gode billeder som Klaus Molin havde taget på turen.

Planlægning af aktiviteter og ekskursioner for 2015

Bestyrelsen har planlagt tre indenlandske ekskursioner, et foredrag om Geografisk Have i Kolding i forbindelse med

generalforsamlingen den 11. marts, et julemøde samt at få planlagt og udbudt en større udenlandsk tur i 2016. Lige nu forsøger vi at få tilrettelagt en tur til Italien i foråret 2016.

De tre indenlandske ekskursioner fordeles med en sjællandsk tur til Arboretet i Hørsholm den 31. maj 2015 (Erik Kjær). En 2 dages tur til Fyn i det tidlige efterår (Peter Günther) samt en tur i Jylland til Århus området, hvor vi besøger Forstbotanisk Have samt Moesgård området med mulighed for samtidig at besøge det nye Moesgård Museum (Niels og Carl).

Julemødet kommer givet til at være en billedforedrag fra årets store indenlandske ekskursion til Fyn.

Fonden for Træer og Miljø

Fonden kæmper stadigvæk for sin eksistens og skal samtidig forsøge at skabe lidt opmærksomhed omkring sit jubilæum. Dendrologisk Forening går derfor sammen med Fonden for Træer og Miljø for at skabe et flot samlet Årsskrift/jubilæumskrift i 2015.

Generelt

Medlemstallet i foreningen er stabilt, hvilket er tilfredsstillende og der spores en vis interesse i den yngre generation for at være medlem af en så speciel forening som Dendrologisk Forening. Den interesse må vi se at få opfanget, så vi kan få udbredt interessen til unge studerende.

Vi har i bestyrelsen valgt at satse på en ny hvervefolder i papirform, idet vi tror, at det er den bedste måde målrettet at nå ud til nye medlemmer.

Medlemstilslutningen til foreningens arrangementer kan vi kun være tilfredse med. Der kommer ofte omkring 25-30 deltagere til vore arrangementer, og det er meget tilfredsstillende. Vi vil fortsat

satse på 2-3 ekskursioner om året samt 2-3 andre arrangementer om året.

Bestyrelsen

Bestyrelsen har i 2014 bestået af Niels Juhl Bundgaard Jensen (formand), Peter Günther (næstformand), Carl Jensen (kasserer), Jette Dahl Møller (redaktør), Peter Hoffmann (sekretær) samt Anders Korsgaard Christensen, Erik Kjær, Hans Erik Lund, Jørgen Olsen og Gunner Thalberg

Sædvanen tro skal der lyde en stor tak til alle jer, som på forskellig vis hjælper foreningen med at stille rammer og faciliteter til rådighed for os. Det gælder i særlig grad Skov- og Landskab, som vi er megen tak skyldig for stor hjælpsomhed.

Tak til vore revisorer og tak til bestyrelsen for godt arbejde igennem året med at tilrettelægge aktiviteterne for foreningens medlemmer. I trækker alle et stort læs på hver jeres område og danner derved grundlaget for det, vi kan yde for vore medlemmer. F.eks. har flere af foreningens bestyrelsesmedlemmer ydet en stor indsats dels i forbindelse med den Irske Dendrologiske Forenings besøg i Danmark, hvor man i flere dage viste irerne rundt i Københavnsområdet og dels i forbindelse med gennemgangen af Johan Langes have i Søborg sammen med den nye ejer.

Også tak til medlemmerne for god opbakning til foreningen gennem kontingentbetaling og fin fysisk fremmøde til arrangementerne i foreningen samt den hjælp og støtte flere af jer yder i forbindelse med planlægning og gennemførelse af foreningens aktiviteter. Det er vi meget taknemmelige for.

Niels Juhl Bundgaard Jensen
Formand

Dansk Dendrologisk Forenings årsskrift er ikke i almindelig handel. Så længe oplaget tillader det, kan foreningens medlemmer og bytteforbindelser erhverve dem til de anførte priser.

Bind 1	I	1950	25,00	Bind VII	1989	70,00
-	II	1953	25,00	Bind VIII	1990	70,00
-	III	1955	25,00	Bind IX	1991	80,00
-	IV	1957	35,00	Bind X	1992	75,00
-	V	1961	35,00	Bind XI	1993	70,00
				Bind XII	1994	200,00
Bind 2	I	1963	35,00	Bind XIII	1995	75,00
-	II	1965	40,00	Bind XIV	1996	75,00
-	III	1967	40,00	Bind XV	1997	75,00
				Bind XVI	1998	75,00
Bind 3	I	1968	40,00	Bind XVII	1999	75,00
-	II	1970	40,00	Bind XVIII	2000	85,00
-	III	1973	45,00	Bind XIX	2001	85,00
				Bind XX	2002	85,00
Bind IV	1	1974	50,00	Bind XXI	2003	85,00
-	2	1975	55,00	Bind XXII	2004	85,00
-	3	1976	55,00	Bind XXIII	2005	85,00
-	4	1977	55,00	Bind XXIV	2006	85,00
				Bind XXV	2007	100,00
Bind V	1	1978	60,00	Bind XXVI	2008	85,00
-	2	1979	60,00	Bind XXVII	2009	85,00
-	3	1980	60,00	Bind XXVIII	2010	85,00
-	4	1981	60,00	Bind XXIX	2011-12	85,00
-	5	1982	85,00	Bind XXX	2013	85,00
				Bind XXXI	2014	100,00
Bind VI	1	1983	60,00			
-	2	1986	60,00			
-	3	1987	60,00			
-	4	1988	40,00			